

Fritidsanläggningar i Sverige

Uppgifter från åren 1990, 2000 och 2006

Uppgifter om fritidsanläggningar

Svenska Kommunförbundet har från 1983 återkommande samlat in uppgifter om fritidsanläggningar i Sverige. Uppgifterna har samlats in genom enkäter till kommunerna.

För 1983 fanns det endas uppgifter om totalantalet anläggningar. Från 1987 har också uppgifter om ägar- och driftsformer insamlats. För åren 1987, 1990 och 1993 redovisades dessa uppgifter enligt följande:

- Kommunägd/kommunal drift
- Kommunägd/föreningsdrift
- Föreningsägd/föreningsdriven
- Övriga driftsformer

Vid insamlingstillfället i början av 1997 togs också uppgifter om drift genom kommunala bolag eller entreprenad in. Kommunägda anläggningar kan därmed fördelas på anläggningar som drivs av:

- Kommunal förvaltning
- Kommunalt bolag
- Förening
- Entreprenör

Enkäten för år 2000 avser situationen vid årsskiftet 1999/2000. Enkäten för 2006 avser situationen årsskiftet 2005/2006.

I denna sammanställning redovisas ett urval av resultaten från anläggningsenkäterna 1990, 2000 och 2006.

1990 års enkät besvarades av samtliga kommuner.

Enkäten år 2000 besvarades av 276 av landets 289 kommuner. Antalet invånare i de 13 kommuner som inte besvarat enkäten är c:a 160.000. Det totala antalet anläggningar är alltså något högre än vad våra uppgifter visar.

2006 års enkät har besvarats av samtliga 290 kommuner.

Utvecklingen sedan 1990

Förändringar vad gäller antalet anläggningar

I stort sett oförändrad situation gäller för:

Anläggningar för curling
Tennishallar

Ökar gör:

Simhallar
Bassänger för lek/äventyr
Konstgräsplaner för fotboll
18 håls golfbanor
Ishallar
Bandybanor, konstis
Friidrottsbanor med syntetbeläggning
Anläggningar för fotboll (naturgräs och sand)

Idrottshallar (alla storlekar)
Fotbollshallar
Friidrottshallar
Musikhus/Ungdomens hus

Minskar gör:

Tempererade utebad
Stybbanor
Fritidsgårdar
Utförsåkningsanläggningar
Hallar för badminton och squash

Allmänt

När det gäller tillförlitligheten i uppgifterna kan sägas att så länge uppgifterna rör anläggningar som ägs och/eller drivs av kommuner eller föreningar är uppgifterna mycket säkra. Däremot har vi märkt att för privatägda anläggningar är uppgifterna mer osäkra. Det finns säkerligen ett antal rackethallar, campingplatser, utförsåkningsanläggningar etc. som redovisats 1990 men som inte finns med år 2000 och 2006.

Man får därför använda uppgifterna med viss försiktighet för de anläggningstyper som har stora inslag av privat ägande och drift.

Förändringar vad gäller ansvar för ägande och drift

Under 1990-talet har betydande förändringar skett. Föreningslivet har fortsatt ta ett ökat ansvar för drift av anläggningar som tidigare drevs med kommunalt anställd personal. Denna förändring kan utläsas i de allra flesta tabeller för olika anläggningstyper som redovisas i denna rapport. Det nya kan sägas vara att under 90-talet har föreningar fått driftansvar för allt större, dyrare och mer komplicerade anläggningar.

Under 1990-talet har också anläggningsägandet förskjutits från kommuner till föreningar. Detta gäller nästan alla anläggningstyper men framförallt traditionella lagidrottsanläggningar.

Denna utveckling har fortsatt under 2000-talet.

Att anlita entreprenörer som efter konkurrensutsättning och upphandling tar över driften av tidigare kommunalt drivna anläggningar sker inom många verksamhetsområden. När det gäller fritidsanläggningar är föreningsdrift den klart dominerande alternativa driftformen men privata entreprenörer börjar finnas i större omfattning vid simhallar, vid plan- och grönyteskötsel och i viss mån vid idrottsplatser och ishallar.

Kommunerna har sedan 1990 minskat sina intressen i vissa anläggningstyper. Man avvecklar ansvaret för såväl ägande som drift för t ex campingplatser, utförsåkningsanläggningar och hallar för badminton och squash.

I resterande del av denna rapport redovisas exempel från de anläggningsvisa uppgifter om antal anläggningar samt drift- och ägarformer som samlats in för åren 1990, 2000 och 2006.

Badhus/simhallar

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	398	377	426
Driftform:			
Kom. Förvaltning	390	340	348
Kommunalt bolag	-	6	25
Föreningsdrift	8	6	19
Entreprenad	-	25	34
Ägda och drivna av föreningar	0	2	5
Annan form av ägande och drift	30	45	44
Totalt antal anläggningar	428	424	475

Antalet anläggningar har ökat efter sekelskiftet. En inriktning mot lek och rekreation har skett under 1990-talet. T ex har antalet bassänger (minst 50m²) avsedda för led och äventyr ökat. Av totalantalet simhallar har 285 hallar en största bassäng på minst 25 meter.

Konkurrensutsättning och upphandling av entreprenörer börjar bli allt vanligare. Ett 20-tal kommuner anger att man anlitar entreprenör för drift av simhallar, i vissa fall för flera simhallar i kommunen.

Bad utomhus, tempererade

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	223	194	188
Driftform:			
Kom. Förvaltning	216	145	140
Kommunalt bolag	-	8	8
Föreningsdrift	7	25	14
Entreprenad	-	16	26
Ägda och drivna av föreningar	10	22	18
Annan form av ägande och drift	24	15	24
Totalt antal anläggningar	257	231	230

Antalet tempererade utebad har minskat. Kommunerna släpper dessutom mer av sitt ansvar för ägande och drift till föreningar och privata entreprenörer. Minskningen har skett för såväl bad med 25- som 50-meters bassänger.

Bandybana, konstis

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	38	58	64
Driftform:			
Kom. Förvaltning	37	47	45
Kommunalt bolag	-	0	3
Föreningsdrift	1	9	12
Entreprenad	-	2	4
Ägda och drivna av föreningar	3	4	4
Annan form av ägande och drift	2	2	1
Totalt antal anläggningar	43	64	69

Konstisbanor för bandy har ökat med mer än 50% sedan 1990. Fler föreningar driver anläggningar men fortfarande ägs de flesta banor av kommunerna.

Bowlinghallar

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	131	115	107
Driftform:			
Kom. Förvaltning	77	19	20
Kommunalt bolag	-	0	2
Föreningsdrift	54	24	16
Entreprenad	-	72	69
Ägda och drivna av föreningar	11	16	8
Annan form av ägande och drift	43	42	120
Totalt antal anläggningar	185	173	235

När det gäller bowlinghallar är, förutom ökningen de senaste åren, det mest påtagliga att kommunerna inte längre driver hallar i egen regi. Den höga siffran för "Entreprenad" är något missvisande, egentligen är de flesta hallar upplåtta via hyres- eller arrendeavtal vilket var svårredovisat för de som besvarade vår enkät.

Curlinghallar

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	22	22	22
Driftform:			
Kom. Förvaltning	15	13	7
Kommunalt bolag	-	0	2
Föreningsdrift	7	8	13
Entreprenad	-	1	0
Ägda och drivna av föreningar	12	11	11
Annan form av ägande och drift	1	2	2
Totalt antal anläggningar	35	35	35

Inga nämnvärda förändringar har skett när det gäller curlinghallar.

Fotboll, gräs, minst 60x100 m

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	1958	1980	2205
Driftform:			
Kom. Förvaltning	1687	1375	1366
Kommunalt bolag	-	3	26
Föreningsdrift	271	559	758
Entreprenad	-	43	55
Ägda och drivna av föreningar	1480	1616	1719
Annan form av ägande och drift	78	27	30
Totalt antal anläggningar	3525	3623	3954

Antalet naturgräsplaner för fotboll fortsätter att öka. Kommunerna har släppt driftansvaret för nära 500 planer till främst föreningar. Mer än 200 anläggningar har övergått i föreningars ägo under tidsperioden.

Fotboll, konstgräs minst 60x100 m

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	26	59	101
Driftform:			
Kom. Förvaltning	25	35	77
Kommunalt bolag	-	4	5
Föreningsdrift	1	19	12
Entreprenad	-	1	7
Ägda och drivna av föreningar	2	20	12
Annan form av ägande och drift	1	1	3
Totalt antal anläggningar	29	80	116

En mycket kraftig uppbyggnad sedan 1990. Eftersom uppgifterna samlades in i början av år 2006 har minst ett 50-tal planer ytterligare tillkommit så troligen finns just nu c:a 160 konstgräsplaner.

Fotboll, sand minst 60x100 m

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	886	939	965
Driftform:			
Kom. Förvaltning	793	708	687
Kommunalt bolag	-	3	13
Föreningsdrift	93	216	247
Entreprenad	-	12	18
Ägda och drivna av föreningar	331	386	419
Annan form av ägande och drift	19	10	7
Totalt antal anläggningar	1236	1335	1391

Även antalet sandplaner för fotboll ökar samt ägs och drivs i ökad utsträckning av föreningar.

Friidrott, inomhushall

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda			31
Driftform:			
Kom. Förvaltning			21
Kommunalt bolag			2
Föreningsdrift			6
Entreprenad			2
Ägda och drivna av föreningar			4
Annan form av ägande och drift			4
Totalt antal anläggningar			39

För första gången har vi frågat efter inomhushallar speciellt byggda för friidrott. Då friidrotten ökar i popularitet planera ytterligare anläggningar på många håll. Ett 15-tal av hallarna är byggda de senaste 5 åren.

Friidrott, permanentbeläggning minst 400 m rundbana

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	79	97	127
Driftform:			
Kom. Förvaltning	78	88	100
Kommunalt bolag	-	0	5
Föreningsdrift	1	7	19
Entreprenad	-	2	3
Ägda och drivna av föreningar	0	3	16
Annan form av ägande och drift	5	0	2
Totalt antal anläggningar	84	100	145

Antalet permanentbanor för friidrott har ökat under tidsperioden.

Fritidsgårdar

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	1445	1142	1164
Driftform:			
Kom. Förvaltning	1199	904	912
Kommunalt bolag	-	2	2
Föreningsdrift	246	230	224
Entreprenad	-	6	26
Ägda och drivna av föreningar	110	141	159
Annan form av ägande och drift	12	23	26
Totalt antal anläggningar	1567	1306	1349

Fritidsgårdar tillhör de relativt få anläggningstyper som minskat sedan 1990. Det korrekta antalet gårdar är troligen c:a 1350 för år 2000 eftersom uppgifter från en av de största kommunerna saknades. Minskningen är ändå kraftig och har helt skett inom de "kommunala" gårdarna.

Musikhus/Ungdomens hus

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	79	102	123
Driftform:			
Kom. Förvaltning	37	63	89
Kommunalt bolag	-	1	3
Föreningsdrift	42	37	27
Entreprenad	-	1	4
Ägda och drivna av föreningar	19	21	15
Annan form av ägande och drift	9	11	6
Totalt antal anläggningar	107	134	144

Ett 40-tal anläggningar har tillkommit under tidsperioden. Kommunernas ansvar för ägande och drift ökar för just denna anläggningstyp, vilket är ovanligt.

Golfanläggning med minst 18 hål

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	24	12	54
Driftform:			
Kom. Förvaltning	9	2	4
Kommunalt bolag	-	0	0
Föreningsdrift	15	10	48
Entreprenad	-	0	2
Ägda och drivna av föreningar	144	240	244
Annan form av ägande och drift	22	36	79
Totalt antal anläggningar	190	288	377

Golfbanor är en av de anläggningstyper som ökat mest sedan 1990. Det kommunala engagemanget är begränsat. Ökningen från år 2000 kan hänga samman med att 37 pay and play banor finns som kan vara placerade på kommunal mark.

Idrottshallar, från 18x36 m intill 22x42 m

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	660	907	1151
Driftform:			
Kom. Förvaltning	645	845	1074
Kommunalt bolag	-	16	23
Föreningsdrift	15	30	32
Entreprenad	-	16	22
Ägda och drivna av föreningar	18	29	39
Annan form av ägande och drift	58	24	52
Totalt antal anläggningar	741	960	1242

Denna hallstorlek uppvisar en kraftig ökning vad gäller antalet anläggningar. Detta kan bero på att vissa hallar som redovisades som "fullstora" 1990 bedömts vara mindre i

redovisningen för åren 2000 och 2006. Detta beror i sin tur på att vi numera anser att 22x42 meter (nästa tabell) krävs för handbollsspel. 1990 var kraven på utrymmen vid sidan av spelytan lägre. Vi tror alltså inte att över 500 anläggningar byggts sedan 1990 med mindre mått än 22x42 meter. Även för denna anläggningstyp kan vi se att föreningarnas ansvar för drift och ägande ökat.

Idrottshallar, minst 22x42 m upp till 60x100

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	425	398	254
Driftform:			
Kom. Förvaltning	422	379	209
Kommunalt bolag	-	1	18
Föreningsdrift	3	12	18
Entreprenad	-	6	9
Ägda och drivna av föreningar	5	17	23
Annan form av ägande och drift	24	17	24
Totalt antal anläggningar	454	432	301

Denna tabell får alltså bedömas tillsammans med tabellen ovanför. Totalt sett har antalet idrottshallar ökat med nästan 350 anläggningar.

Idrottshallar, minst 60x100 m

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda	1	9	6
Driftform:			
Kom. Förvaltning	0	9	2
Kommunalt bolag	-	0	2
Föreningsdrift	1	0	2
Entreprenad	-	0	0
Ägda och drivna av föreningar	0	0	1
Annan form av ägande och drift	1	0	1
Totalt antal anläggningar	2	9	8

Fotbollshallar, mindre

<u>Ägar- och driftform</u>	<u>1990</u>	<u>2000</u>	<u>2006</u>
Kommunägda			20
Driftform:			
Kom. Förvaltning			12
Kommunalt bolag			0
Föreningsdrift			7
Entreprenad			1
Ägda och drivna av föreningar			21
Annan form av ägande och drift			5
Totalt antal anläggningar			46

Även denna anläggningstyp är ny i vår undersökning. Intresset för mindre hallar speciellt byggda för fotboll tycks också öka.

Ishallar

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	174	225	254
Driftform:			
Kom. Förvaltning	163	165	186
Kommunalt bolag	-	10	17
Föreningsdrift	11	43	45
Entreprenad	-	7	6
Ägda och drivna av föreningar	25	37	42
Annan form av ägande och drift	24	11	16
Totalt antal anläggningar	223	273	312

Utbyggnaden av ishallar har fortsatt sedan 1990. Ett 90-tal nya hallar har tillkommit. Betydligt fler anläggningar drivs idag av föreningar i jämförelse med för 15 år sedan. Några kommuner har också konkurransutsatt sina anläggningar och anlitar utomstående entreprenörer.

Ishallar, publikplatser

Antal platser	1990	2000	2006
0 – 500	47	116	103
500 – 1000	64	67	70
1000 – 4000	87	69	82
> 4000	26	21	21

Att antalet publikplatser minskat i vissa hallar hänger samman med att antalet sittplatser ökats på bekostnad av ståplatser.

Badmintonhallar, separata

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	14	11	12
Driftform:			
Kom. Förvaltning	10	3	7
Kommunalt bolag	-	1	0
Föreningsdrift	4	6	4
Entreprenad	-	1	1
Ägda och drivna av föreningar	21	23	12
Annan form av ägande och drift	26	15	15
Totalt antal anläggningar	61	49	39

Det kommunala engagemanget i badmintonhallar minskat. Att totala antalet hallar minskat är en osäker uppgift, det kan vara så att det finns privatägda hallar som ej tagits med i kommunernas svar på vår enkät. För att få en fullständig bild bör kombinationsanläggningar för flera racketsporter också tas med.

Squashhallar, separata

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	19	17	18
Driftform: Kom. Förvaltning	14	11	14
Kommunalt bolag	-	1	0
Föreningsdrift	5	5	4
Entreprenad	-	0	0
Ägda och drivna av föreningar	16	13	17
Annan form av ägande och drift	44	28	21
Totalt antal anläggningar	79	58	56

Se kommentar ovan för badmintonhallar.

Tennishallar, separata

Ägar- och driftform	1990	2000	2006
Kommunägda	22	36	50
Driftform: Kom. Förvaltning	14	8	12
Kommunalt bolag	-	1	4
Föreningsdrift	8	24	30
Entreprenad	-	3	4
Ägda och drivna av föreningar	163	173	143
Annan form av ägande och drift	48	24	26
Totalt antal anläggningar	233	233	219

När det gäller tennishallar rapporterar kommunerna en viss minskning av totalantalet. De kommunägda hallarna har ökat i antal och föreningsdriften likaså. Även här kan det finnas privata tennishallar och kombinationsanläggningar som inte kommit med i kommunernas redovisning.